

kirjaamo@minedu.fijuho-antti.jantunen@minedu.fi

Lausuntopyyntönnö 18.10.2018 (Dnro OKM/49/010/2018)

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy -nimisestä Oy:stä

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriön lausuntoa Tieteen tietotekniikan keskus Oy -nimistä (jatkossa CSC) osakeyhtiötä koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta (jatkossa luonnos). Suomen valtion omistusosuus CSC -yhtiöstä on 70 prosenttia ja yliopistot sekä ammattikorkeakoulut omistavat loput 30 prosenttia erisuuruisin osuuksin.

CSC:llä on merkittävä rooli opetus- ja kulttuuriministeriön tiede- ja koulutuspoliittisen ohjauksen ja kehittämisen välineenä sekä kulttuuripolitiikan toimeenpanon tukena. Yhtiön toimintaperiaatteita taikka tehtäväkenttää ei luonnoksen mukaan muutettaisi nykyisestä. Tarkoituksena on sen sijaan selkeyttää CSC:n asemaa uuden hankintalain puitteissa ja varmistaa se, että yhtiö kykenee täyttämään valtion sille asettaman erityistehtävän täysimääräisesti. CSC:stä ei ole aiemmin säädetty omassa laissa.

CSC on tällä hetkellä erityistehtävayhtiö ja hankintasäädösten näkökulmasta Suomen valtion ja yliopistojen sekä ammattikorkeakoulujen sidosyksikkö. Hankintalain 15 §:n 1 momentin mukaan sidosyksikkö saa harjoittaa ainoastaan vähäisessä määrin liiketoimintaa (enintään 5 prosenttia ja enintään 500 000 euroa liikevaihdostaan) muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Tämä säännös tulee voimaan hankintalain 174 §:n 3 momentin siirtymäsäännöksen perusteella 1 päivänä tammikuuta 2019. Aiemman julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) aikana sallittu ulosmyynti oli oikeuskäytännön perusteella noin 10 prosenttia liikevaihdosta. Esityksen mukaan Suomea ja Puolaa lukuun ottamatta muut EU-jäsenmaat noudattavat kansallisessa lainsäädännössä julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2014/24/EU asetettua 20 prosentin ulosmyyntirajaa.

Suomen kansallinen lainsäädäntö asettaa luonnoksen mukaan CSC:n epäedullisempaan asemaan verrattuna muiden jäsenmaiden vastaaviin kansallisiin tutkimuksen ja koulutuksen ICT-palveluja tarjoaviin yhteisöihin. Luonnoksen mukaan Suomen edellä mainittu tiukempi ulosmyyntiraja voi vaikeuttaa tai mahdollisesti jopa estää joitakin CSC:n toimintoja, kuten kumppanuuksien kautta tehtävää yhteiskehittämistä ja osallistumista Suomen edustajana kansainvälisiin tutkimusinfrastruktuureihin. Tällöin CSC:n erityistehtävän täysimääräinen toteuttaminen ei luonnoksen mukaan onnistu, mikäli CSC voi tukea vain omistajiensa ICT-toimintaedellytyksiä.

Luonnoksessa käydään melko kattavasti läpi sen tavoitteiden saavuttamiseksi mahdolliset eri sääntelyvaihtoehdot. CSC:n kohdalla voidaan katsoa luonnoksen mukaan olevan edellytykset muun muassa turvallisuusintressien vuoksi säätää sen tuottamiin palveluihin liittyvästä yksinoikeudesta. Hankintalakia koskevan hallituksen esityksen (HE 108/2016 vp) 17 §:n perusteluiden mukaan hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät sellaiset palveluhankinnat ja palveluja koskevat käyttöoikeussopimukset, jotka tehdään toiselta hankintayksiköltä tai hankintayksiköiden yhteenliittymältä sille lailla, asetuksella tai hallinnollisella määräyksellä annetun yksinoikeuden perusteella. Luonnoksessa ehdotetaan kattavaa laissa säädettyihin tehtäviin perustuvaa yksinoikeutta eli CSC:ltä tehtävät hankinnat olisivat hankintalain 17 §:ssä tarkoitettuja yksinoikeuteen perustuvia palveluhankintoja.

Kuten luonnoksessa todetaan CSC:lle voisi kuitenkin vaihtoisesti säätää poikkeuksen hankintalain 15 §:n 1 momentissa säädettyyn sidosyksikköjä koskevaan ulosmyyntirajoitukseen. EU:n hankintadirektiivin mukaan sidosyksikön liikevaihdosta enintään 20 % voi muodostua liiketoiminnasta muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Mahdollisen CSC:n ulosmyyntiä koskevan poikkeuksen tulisi olla siis hankintadirektiivin salliman 20 prosentin puitteissa. Yhtiö pystyisi luonnoksen mukaan joustavasti suuntaamaan toimintaansa kulloinkin tarvittavalle alueelle ja yhtiön asema EU:n sisämarkkinoilla olisi esityksen mukaan myös tasavertainen muiden EU-maiden vastaavien toimijoiden kanssa. Tämä vaihtoehto on kuitenkin luonnoksessa katsottu epätarkoituksenmukaiseksi, koska se jättäisi yhtiön toiminnan ja tehtävien määrittelyn liian väljäksi. Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan tämäkin vaihtoehto olisi ollut kilpailuneutraliteettisyillä perusteltavissa ja toteutettavissa.

Luonnoksessa on 3 §:ssä luettelo asiakkaista, joiden ei tarvitsisi kilpailuttaa CSC:ltä tekemäänsä palveluhankintaa. Niihin kuuluisivat muun muassa valtionhallinnon virastot ja laitokset, valtion liikelaitokset sekä eduskunta ja sen alaisuudessa toimivat yksiköt. Asiakkaita olisivat myös korkeakoulut, jotka yhdessä valtion kanssa omistavat yhtiön. Samoin asiakkaina voisivat luonnoksen mukaan olla valtion ja korkeakoulujen omistamat sidosyksiköt sekä yliopistolliset sairaalat ja kansainvälisten julkisten tutkimusverkostojen ja tutkimusinfrastruktuurikonsortioiden toiminnan turvaamiseksi myös laissa määritetyt kansainväliset järjestöt. Lisäksi luonnoksen mukaan *valtioon kuulumattomat* tutkimuslaitokset sekä soveltavaa tutkimusta harjoittavat yritykset ja yhteisöt voisivat olla yhtiön asiakkaita rajoitetusti siten, että asiakkuus voisi koskea vain tieteellisen laskennan, datanhallinnan ja data-analytiikan kansallista tutkimusinfrastruktuuria ja siihen liittyviä palveluja. Eli CSC:lle on kaavailtu myös roolia valtioon kuulumattomien kanssa, mutta tämän toiminnan laajuutta kilpailuneutraliteetin kannalta tulevaisuudessa ei ole tämän perusteella vielä mahdollista arvioida.

Lisäksi ministeriön kiinnittää huomiota 4 §:n muotoiluun. Luonnoksen mukaan (4 §) yhtiön toiminnan tarkoituksena ei ole voiton tuottaminen. Tätä voisi olla hyvä pykälätasolla täsmentää: Yhtiön toiminnan tarkoituksena ei ole voiton tuottaminen osakkeenomistajille. Yhtiön mahdollisesti saama voitto käytetään kokonaisuudessaan myös luonnoksen mukaan yhtiön toiminnan kehittämiseen. Myös yhtiöjärjestyksen muotoilussa asia on syytä ottaa huomioon.

Luonnos vaikuttaa olevan huolellisesti valmisteltu ja liikenne- ja viestintäministeriö pitää sen tavoitteita kannatettavina sekä CSC:n kykyä tarjota palveluita myös liikenne- ja viestintäministeriön toimialan virastoille ja laitoksille tärkeänä. Koska CSC:n kohdalla kyseessä on julkisesti omistettu yhtiö, jonka tarkoituksena ei ole tuottaa voittoa omistajilleen, on lainsäädännöllisiä ratkaisuja valittaessa kiinnitettävä erityistä huomiota kilpailuneutraaliteetin toteutumiseen. Lakiluonnoksessa valittuja ratkaisuja tulisi edellä mainitut seikat huomioiden arvioida vielä uudelleen erityisesti CSC:n tehtävien eli toimialan määrittelyn (yksinoikeuden) laajuuden ja toisaalta ulosmyyntimahdollisuuksien kannalta.

Harri Pursiainen
kansliapäällikkö

Juhapekka Ristola
osastopäällikkö, ylijohdaja

Jakelu

Kirjaamo/OKM